

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

06-03-340M

Методичні вказівки

до виконання практичних завдань і самостійного вивчення
навчальної дисципліни «Проектне фінансування»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська
справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 11 від 27.03.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до виконання практичних завдань і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Проектне фінансування» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Ковшун Н. Е., Заячківська О. В. – Рівне : НУВГП, 2024. – 43 с.

Укладачі: Ковшун Н. Е. – професор, д.е.н., професор кафедри фінансів та економічної безпеки;

Заячківська О. В. – доцент, к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки.

Відповідальний за випуск: Мельник Л. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки

Керівник (гарант) ОП: Мельник Л. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки

Попередня версія МВ 06-03-249

Зміст

	стор.
1. Загальні вказівки до вивчення дисципліни	3
2. Завдання до виконання практичних занять	3
Змістовний модуль 1. Методологія проектного фінансування	3
2.1. Тема 1. Мотивація та сутність проектного фінансування	3
2.2. Тема 2. Основи фінансової математики	7
2.3. Тема 3. Обґрунтування доцільності інвестиційного проекту	11
2.4. Тема 4. Джерела фінансування проектів	15
Змістовний модуль 2. Управління фінансуванням проектів	20
2.5. Тема 5. Бюджетування капіталу	20
2.6. Тема 6. Проектно-кошторисна документація	25
2.7. Тема 7. Грантове фінансування проектів	31
2.8. Тема 8. Сіткове та календарне планування проектів.	36
3. Завдання для самостійної роботи	41
4. Навчально-методичні матеріали дисципліни	42

© Н. Е. Ковшун,
О. В. Заячківська, 2024
© НУВГП, 2024

1. Загальні вказівки до вивчення дисципліни

Даний курс орієнтований на формування у студентів сучасного наукового світогляду і системи глибоких спеціальних знань щодо особливостей фінансування проектів.

Метою вивчення дисципліни є засвоєння досвіду світової практики підготовки проектних рішень, формування системного бачення сутності та методології проектного фінансування.

Вивчення навчальної дисципліни спрямоване на отримання студентами наступних **програмних результатів**:

ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПР04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР06. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПР12. Обґрунтовувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування і фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР15. Застосовувати поглиблені знання в у сфері оцінки зовнішніх та внутрішніх загроз, ризиків, небезпек та підвищення стійкості фінансових систем.

Метою проведення практичних занять є закріплення теоретичних знань із дисципліни та набуття практичних навиків. Матеріали представлені в розрізі основних тем та включають в себе програмні запитання, питання для обговорення та практичні завдання.

Програмні запитання спираються на матеріал, що висвітлювався на лекційних заняттях та широко представлений в навчальній літературі. Питання для обговорення потребують критичного осмислення матеріалу та вивчення додаткової літератури. Практична частина включає завдання, що забезпечують закріплення вивченого матеріалу.

2. Завдання до виконання практичних занять

2.1. Тема 1. Мотивація та сутність проектного фінансування

Питання для обговорення:

1. Сутність проектного фінансування.
2. Види та суб'єкти проектного.
3. Передумови розвитку проектного аналізу та проектного фінансування в Україні.
4. Принципи та особливості проектного фінансування
5. Причини та необхідність застосування цього поняття в інвестиційному менеджменті.

Тестові завдання

1. **Поява проектного фінансування зумовлена:**
 - а) необхідністю розширення банківських операцій;
 - б) необхідністю розподілу ризику кредитування між позичальником і кредитором;
 - в) правильна відповідь відсутня.
2. **Попередній варіант схеми фінансування інвестиційного проекту визначається:**
 - а) за результатами проведеного аналізу особливостей проекту, ризиків, пов'язаних з його реалізацією;
 - б) після переговорів з інвесторами;
 - в) обидві відповіді правильні.
3. **Відбір схем фінансування інвестиційних проектів доцільно проводити за такими критеріями:**
 - а) ймовірність реалізації схеми фінансування, надійність надходження коштів від інвестора;
 - б) ризикованість;
 - в) вплив схеми фінансування на комерційну ефективність проекту;
 - г) всі відповіді правильні;
 - д) правильна відповідь а) і в).
4. **За мірою ризику, яку приймає на себе банк-кредитор розрізняють:**
 - а) проектне фінансування без регресу на позичальника;
 - б) проектне фінансування з обмеженим регресом на позичальника;
 - в) проектне фінансування з повним регресом на позичальника;
 - г) всі відповіді правильні.
5. **При корпоративному проектному фінансуванні основним джерелом фінансування інвестиційного проекту є:**
 - а) надходження від емісії цінних паперів;
 - б) власні кошти промислового підприємства (у першу чергу амортизаційний фонд і нерозподілений прибуток);
 - в) правильна відповідь відсутня.

6. Для паралельного проектного фінансування характерним є таке:

а) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду, виділяється один банк, який виконує функції координації фінансування проекту;

б) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду і фінансує свою частину інвестиційного проекту;

в) кожен банк укладає з банком-агентом окрему угоду щодо фінансування проекту, виділяється один банк, який виконує функції кредитора.

7. Комісійна винагорода банку-організатора при проектному фінансуванні складається з:

а) відсотків за користування наданими кредитними ресурсами;

б) винагороди за проведені розрахункові операції та здійснення контролю за спільною кредитною угодою;

в) оплати за оцінювання інвестиційного проекту та розроблення кредитного договору.

8. Метод сек'юритизації передбачає:

а) незалежне паралельне фінансування частини інвестиційного проекту окремим банком;

б) розміщення кредиту серед інвесторів шляхом випуску цінних паперів під дебіторські рахунки банку-організатора;

в) правильна відповідь відсутня.

9. Емісія проектних облігацій без права регресу призначена, в основному, для:

а) початкового фінансування інвестиційних проектів;

б) рефінансування боргу по вже отриманих банківських проектних кредитах;

в) обидві відповіді правильні.

10. Провідні банки промислово розвинених країн можуть бути:

а) тільки організаторами фінансування проекту;

б) учасниками банківських консорціумів і синдикатів по декількох проектах;

в) організаторами фінансування одного проекту та учасниками банківських консорціумів і синдикатів по інших проектах.

Контрольні запитання

1. Що таке проект? Чим проект відрізняється від інших видів робіт, що виконуються в організації?

2. Роль та особливості широкомасштабних проектів радикально нових технологій.

3. Вплив зовнішнього середовища на проект.

4. Фактори внутрішнього середовища проекту.
5. Чи існують особливості життєвого циклу загально-національних, регіональних і локальних проектів?
6. Які види і типи аналізу застосовуються на різних фазах, стадіях і етапах інвестиційного проекту?

Практичні завдання

Ситуація 1. Розглядається проект озеленення міста. На підставі власних обмежень і можливих передбачень щодо даного проекту визначте та опишіть:

- цілі проекту;
- основні ознаки;
- учасників проекту із зазначенням їх інтересів при підготовці та реалізації проекту;
- функції управління даним проектом;
- стадії життєвого циклу проекту.

Ситуація 2. Розглядається проект будівництва готельного комплексу на березі р. Дніпро у м. Києві. Упорядкуйте види робіт за стадіями життєвого циклу проекту:

- здійснення контролю за виконанням проекту;
- визначення альтернативних способів досягнення мети проекту та їх оцінка;
- обговорення умов кредитування;
- збір інформації про державну політику та програми адміністрації щодо соціально-економічного розвитку столиці;
- звіт про завершення проекту;
- укладання контрактів на будівельно-монтажні та пусконаладжувальні роботи;
- визначення існуючого попиту на перебування у готелях;
- оголошення про проведення торгів;
- оцінка екологічної припустимості проекту;
- введення об'єкта в експлуатацію;
- уточнення часових меж проекту;
- календарне планування будівельних робіт;
- оцінка інституційної припустимості інвестиційної пропозиції;
- надання готельних послуг;
- відбір можливого рівня обслуговування;
- оцінка доцільності проекту з технічного, комерційного, економічного, фінансового та організаційного погляду;
- діагностика об'єкта, що інвестується;
- визначення конкретних цілей проекту;

- отримання дозволу на купівлю чи оренду землі;
- оцінка доцільності проекту;
- визначення масштабів проекту;
- підготовка будівельної документації;
- набір і навчання персоналу;
- реклама готельного комплексу;
- оцінка потенційних можливостей розвитку готельного комплексу.

2.2. Тема 2. Основи фінансової математики

Питання для обговорення:

1. Причини зміни вартості грошей у часі.
2. Теперішня та майбутня вартість грошей.
3. Процес нагромадження та дисконтування.
4. Фінансові розрахунки за простим та складним відсотком.
5. Розрахунок вартості грошей за різних умов інвестування.
6. Розрахунок вартості серії грошових виплат.

Тестові завдання

1. Серед основних причин, чому гроші втрачають свою вартість, виділяють наступні:

- а) інфляція;
- б) ризик;
- в) схильність до ліквідності.
- г) всі відповіді вірні

2. Ефективність будь-якої фінансової операції, яка передбачає нарошування вихідної суми до очікуваної в майбутньому характеризується

- а) відсотковою ставкою
- б) періодом боргової операції
- в) прибутком від надання грошей в борг
- г) всі відповіді вірні

3. Прості відсотки використовуються, якщо

- а) база нарахування залишається не змінною,
- б) база нарахування зростає на нараховану суму
- в) база нарахування зменшується на нараховану суму
- г) всі відповіді рівні.

4. Складні відсотки використовуються, якщо

- а) база нарахування залишається не змінною,
- б) база нарахування зростає на нараховану суму
- в) база нарахування зменшується на нараховану суму
- г) всі відповіді рівні.

5. Точні відсотки з точним числом днів позики:

а) тривалість року приймається точно, тривалість позики – визначається прямим підрахунком.

б) тривалість року приймається спираючись на наближену кількість днів в році, тривалість позики – визначається прямим підрахунком.

в) тривалість року приймається точно, тривалість позики – спираючись на наближену кількість днів в році.

г) тривалість року приймається спираючись на наближену кількість днів в році, тривалість позики – спираючись на наближену кількість днів в році.

6. Звичайні відсотки з точним числом днів позики:

а) тривалість року приймається точно, тривалість позики – спираючись на наближену кількість днів в році.

б) тривалість року приймається точно, тривалість позики – визначається прямим підрахунком.

в) тривалість року приймається спираючись на наближену кількість днів в році, тривалість позики – визначається прямим підрахунком.

г) тривалість року приймається спираючись на наближену кількість днів в році, тривалість позики – спираючись на наближену кількість днів в році.

7. Звичайні відсотки з наближеним числом днів позики:

а) тривалість року приймається точно, тривалість позики – спираючись на наближену кількість днів в році.

б) тривалість року приймається точно, тривалість позики – визначається прямим підрахунком.

в) тривалість року приймається спираючись на наближену кількість днів в році, тривалість позики – визначається прямим підрахунком.

г) тривалість року приймається спираючись на наближену кількість днів в році, тривалість позики – спираючись на наближену кількість днів в році.

8. При використанні простих відсотків

а) Кінцева сума боргу зростає при збільшенні кількості нарахувань відсотків протягом періоду

б) Кінцева сума боргу не залежить від кількості нарахувань відсотків протягом періоду

в) Кінцева сума боргу спадає при збільшенні кількості нарахувань відсотків протягом періоду

г) Кінцева сума боргу зростає при зменшенні кількості нарахувань відсотків протягом періоду

9. При використанні складних відсотків

а) Кінцева сума боргу не залежить від кількості нарахувань відсотків протягом періоду

б) Кінцева сума боргу зростає при збільшенні кількості нарахувань відсотків протягом періоду

в) Кінцева сума боргу спадає при збільшенні кількості нарахувань відсотків протягом періоду

г) Кінцева сума боргу зростає при зменшенні кількості нарахувань відсотків протягом періоду

10. Яка залежність визначає майбутню вартість анuitету постнумерандо:

а)
$$S = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i}$$

б)
$$P = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i * (1+i)^n}$$

в)
$$S = C * \frac{((1+i)^n - 1) * (1+i)}{i}$$

г)
$$P = C * \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} * (1+i)$$

11. Яка залежність визначає приведену вартість анuitету постнумерандо:

а)
$$S = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i}$$

б)
$$P = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i * (1+i)^n}$$

в)
$$S = C * \frac{((1+i)^n - 1) * (1+i)}{i}$$

г)
$$P = C * \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} * (1+i)$$

12. Яка залежність визначає майбутню вартість анuitету переднумерандо:

а)
$$S = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i}$$

б)
$$P = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i * (1+i)^n}$$

$$S = C * \frac{((1+i)^n - 1) * (1+i)}{i}$$

в)

$$P = C * \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} * (1+i)$$

г)

13. Яка залежність визначає приведену вартість анuitету постнумерандо:

$$S = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i}$$

а)

$$P = C * \frac{(1+i)^n - 1}{i * (1+i)^n}$$

б)

$$S = C * \frac{((1+i)^n - 1) * (1+i)}{i}$$

в)

$$P = C * \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} * (1+i)$$

г)

Контрольні запитання:

1. Чи завжди гроші змінюють свою цінність у часі й чому?
2. Чи ідентичні поняття «ставка дисконту» й «ставка банківського відсотку»?
3. Чи впливає на майбутній дохід схильність фірми до ліквідації?
4. Чи зміниться кінцева сума боргу, якщо складний відсоток нараховується частіше?

Практичні завдання

Задача 1. Після відкриття торгів на біржі в понеділок акції якоїсь компанії вирости в ціні на невідому кількість відсотків. А у вівторок на ту ж саму кількість відсотків впали в ціні. У підсумку вони подешевшали на 4% по відношенню до своєї первісної вартості в понеділок. На який відсоток акції цієї компанії піднімалися в ціні в понеділок?

Задача 2. Сім'я складається з трьох осіб: чоловік, дружина і дочка-студентка. Якщо зарплата чоловіка виросте в два рази, загальний дохід сім'ї зросте на 67%. Якщо дочці в три рази зменшать стипендію, загальний дохід цієї сім'ї зменшиться на 4%. Треба обчислити, який відсоток до загального доходу сім'ї приносить заробіток дружини.

Задача 3. ПДВ дорівнює 18% ціни товару. Знайти суму ПДВ, якщо товар з урахуванням ПДВ коштує 3000 ₴.

Задача 4. Товар з урахуванням ПДВ коштує 5000 ₴ Ставка ПДВ складає 17%. Знайдіть ціну товару без ПДВ.

Задача 5. Ціна товару складає 3500 ₴, а з урахуванням ПДВ – 4235 ₴ Знайдіть ставку ПДВ.

Задача 6. Курс акцій підприємства Х змінювався протягом кварталу порівняно з попереднім місяцем наступним чином: за січень зріс на 10%, за лютий зменшився на 15%, за березень зріс на 5%. Чи змінився курс акцій порівняно з початком року? Якщо так, то на скільки відсотків?

Задача 7. На початку II кварталу ціна акцій підприємства Х складала 200 ₴, а потім щомісяця змінювалась (порівняно з попереднім місяцем) наступним чином: за квітень знизилась на 20%, за травень зменшилась ще на 5%, а за червень зросла на 15%. Якою стала ціна акцій на 1 липня?

Задача 8. Протягом III кварталу ціна акцій підприємства Х щомісяця змінювалась (порівняно з попереднім місяцем) наступним чином: за липень знизилась на 18%, за серпень зросла на 7%, а за вересень ще зросла на 9% і склала 300 ₴. Якою була ціна акцій 1 липня?

2.3. Тема 3. Обґрунтування доцільності інвестиційного проекту

Питання для обговорення:

1. Аналіз беззбитковості проекту.
2. Характеристика методів оцінки ефективності інвестицій.
3. Показники: чиста приведена вартість, індекс дохідності, внутрішня норма дохідності, період окупності.
4. Розрахунок, економічний зміст, переваги і недоліки. Їх взаємозв'язок і використання для оцінки ефективності проекту.
5. Вибір ставки дисконтування.
6. Неформальні критерії оцінки і вибору інвестиційних проектів. Підходи до їх застосування.

Тестові завдання

1. Програма передінвестиційних досліджень повинна включати:
 - а) прогноз економічного і соціального розвитку України, галузеві прогнози;

б) прогноз ділової активності іноземних і вітчизняних компаній у регіоні;

в) документи державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні здійснення проекту;

г) все вище перелічене.

2. Під час передінвестиційної фази проводяться:

а) дослідження щодо визначення інвестиційних можливостей проекту;

б) аналіз альтернативних варіантів проекту;

в) попереднє обґрунтування й розробка проекту;

г) придбання та передача технології.

3. Передінвестиційна фаза включає такі стадії:

а) преідентифікація, ідентифікація;

б) підготовка, розробка та експертиза;

в) детальне проектування;

г) підготовка і проведення тендерів;

д) навчання персоналу.

4. Оцінка здійснюваності проекту проводиться:

а) для всіх запропонованих інвестиційних проєктів;

б) для всіх інвестиційних проєктів, які не відхилені під час відбору ідей проекту;

в) для інвестиційного проекту, який передбачає найменшу суму фінансування;

г) все вище перелічене.

5. Підготовка проекту дає інформацію щодо таких напрямів дослідження, як:

а) стратегія проекту або корпоративні стратегії, межі проекту;

б) ринок продукту проекту і концепція маркетингу;

в) графік здійснення проекту і складання бюджету;

г) трудові ресурси, витрати на оплату робочої сили, потреба в професійному навчанні та витрати на його проведення.

6. У випадку відхилення від плану реалізації проекту:

а) необхідно ретельно описати причини відхилення;

б) констатувати факт відхилення;

в) зробити проєкт більш зрозумілим для інвесторів;

г) все вище перелічене.

7. Дослідження життєздатності проекту проводяться :

а) шляхом підбору оптимальних характеристик;

б) з урахуванням зворотних і взаємних зв'язків;

в) враховуючи всі фактори ризику і невизначеності;

г) встановлення правової, організаційної і фінансової бази проекту.

8. Пакет технічних рішень щодо проекту залежить від:

- а) терміну здачі в експлуатацію й пуску об'єкта інвестування;
- б) адміністративних можливостей організації, яка реалізує проект;
- в) попиту на продукцію здійснюваного проекту;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. При відборі ідей проектів кількість варіантів, які заслуговують детального вивчення скорочується до:

- а) двох-трьох;
- б) одного;
- в) не менше п'яти;
- г) не менше десяти.

10. Розробка обґрунтування інвестицій проводиться:

- а) після попереднього узгодження Декларації про наміри;
- б) до попереднього узгодження Декларації про наміри;
- в) одночасно з підготовкою Декларації про наміри.

11. Основними критеріями прийняття проекту є:

- а) технічна та технологічна можливість його реалізації;
- б) довгострокова життєздатність;
- в) економічна ефективність;
- г) усі відповіді вірні.

12. Аналіз можливості реалізації проекту не передбачає відповіді на запитання про:

- а) технічну узгодженість проекту;
- б) відповідність звичаям і традиціям;
- в) політичну ситуацію;
- г) обмінний курс валют.

13. При проведенні технічного аналізу не передбачається:

- а) оцінка компонентів проекту;
- б) аналіз розташування проекту;
- в) розгляд процедур укладання контрактів;
- г) строки і фази виконання.

14. При проведенні комерційного аналізу не передбачається розгляд:

- а) графіка поставок;
- б) доступності та якості потрібних ресурсів;
- в) форм розрахунків та виконання поставок;
- г) законодавчих обмежень.

15. При проведенні фінансового аналізу не розглядається:

- а) обґрунтованість фінансових прогнозів;
- б) достатність оборотного капіталу;
- в) доцільність використання національних ресурсів;
- г) забезпеченість платоспроможності по кредитах.

16. Економічний аналіз не дозволяє оцінити:

- а) чи виправдане використання проектом національних ресурсів;
- б) конкретний попит на ці ресурси;
- в) вигоди суспільства в цілому в результаті реалізації проекту;
- г) необхідні стимули для різних учасників проекту.

17. Для досягнення максимальної оцінки проекту необхідно дотримуватись таких умов:

- а) особи, які керували розробкою та здійсненням проекту, повинні брати участь у проведенні завершальної оцінки;
- б) об'єктивність оцінки не повинна викликати сумніву;
- в) завершальній оцінці необхідно піддати якомога більше проектів;
- г) усіх перелічених умов.

18. Грошовий потік – це:

- а) різниця між грошовими надходженнями і витратами;
- б) витрати матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів із метою одержання доходів;
- в) капітальні вкладення;
- г) прибуток від інвестиційної діяльності.

19. Показник чистої теперішньої вартості відображає:

- а) відношення суми дисконтованих вигід до суми дисконтованих витрат;
- б) різницю між дисконтованими сумами грошових надходжень і витрат, які виникають при реалізації проекту;
- в) норму дисконту, за якою проект вважається економічно доцільним;
- г) міру зростання цінності підприємства в розрахунку на одну грошову одиницю інвестицій.

20. Внутрішня норма доходності (IRR) відображає:

- а) відтік або приплив грошових коштів по кожному року;
- б) граничне значення коефіцієнта дисконтування, що розподіляє інвестиції на прийнятні і неприйнятні;
- в) приріст цінності фірми в результаті реалізації проекту;
- г) ставку дисконту, за якою проект не збільшує і не зменшує вартості підприємства.

Контрольні запитання:

1. Чи завжди всі учасники проекту користуються для відбору проекту одними й тими самими критеріями?
2. Які особливості оцінки ефективності взаємовиключних та взаємодоповнюючих проектів?
3. Зарубіжні корпорації, окрім формальних, використовують неформальні критерії відбору. З чим це пов'язано?

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство передбачає реалізувати інноваційно-інвестиційний проект вартістю 200 тис. грн., практичне здійснення якого спрямоване на виробництво нового виду продукції. Очікуються такі грошові потоки: 1 рік – 40 тис. грн, 2 рік – 40 тис. грн, 3 рік – 60 тис. грн, 4 рік – 50 тис. грн.

Необхідно визначити чистий приведений дохід та термін окупності інвестицій за умови, що дисконтна ставка дорівнює 10%.

Задача 2. Чи доцільна реалізація інноваційного проекту за умов, що дисконтна ставка дорівнює 10%, а податок на прибуток – 25%?

Інвестиції в 1 рік – 850 тис. грн., 2 рік – 800 тис. грн., 3 рік – 400 тис. грн.

Прибуток в 3 рік – 800 тис. грн., 4 рік – 1800 тис. грн., 5 рік – 1900 тис. грн., 6 рік – 1900 тис. грн.

Амортизаційні відрахування в 3 рік – 200 тис. грн., 4 рік – 200 тис. грн. 5 рік – 200 тис. грн, 6 рік – 200 тис. грн.

Використовуючи дані, розрахувати термін окупності інвестицій.

Задача 3. Ви маєте 10 тис. дол. і хочете вкласти їх в ефективний проект. Їх можна витратити на купівлю акцій компанії «Різноекспорт» (25% на вкладений капітал), купівлю 5 тис. т товару для продажу його по 2,4 дол. за тонну, купівлю офісу 30 м² для здачі його в оренду за 80 дол. за 1 м², або використати як депозит на рахунок в Укресімбанку (22% річних). Ви обрали найменш ризикований варіант і купили офіс. Розрахувати альтернативну вартість проекту (в дол.).

Задача 4. Змінні витрати на реалізацію проекту становлять 16 грн. на одиницю продукції. Ціна продукції, яку планується випускати, 36 грн за одиницю. Постійні витрати – 6000 грн. Розрахувати точку беззбитковості (од.).

Задача 5. Визначити індекс рентабельності проекту, виходячи з таких даних: обсяг інвестицій в інноваційний проект становить 1200 тис. грн. (на перший рік припадає 1000 тис. грн., на другий – 200 тис. грн.). Грошові потоки, починаючи з другого року реалізації проекту, становитимуть 200 тис. грн., у наступні роки – відповідно 800, 1000, 1000, 1100 тис. грн. Дисконтна ставка – 5%.

2.4. Тема 4. Джерела фінансування проектів

Питання для обговорення:

1. Джерела фінансування проекту, їх переваги і недоліки.
2. Раціоналізація структури джерел фінансування.
3. Фінансовий ліверідж.
4. Розробка капітального і поточного бюджетів реалізації проектів.

5. Фінансовий стан фірми з проектом і без проекту. Вартість капіталу фірми.

6. Аналіз динаміки фінансових показників. Складання балансу грошових витрат і доходів при оцінці проектів.

7. Ліквідність проекту.

Тестові завдання

1. Власні джерела фінансування інвестиційної діяльності мають такі переваги:

а) можливість акумулювати заощадження приватних інвесторів для вирішення масштабних інвестиційних завдань;

б) збереження власності й управління засновників (власників) підприємств;

в) зниження рівня ліквідності підприємств;

г) наявність незалежного контролю за ефективністю використання інвестиційних ресурсів.

2. При проведенні фінансового аналізу проекту не розглядаються:

а) обґрунтованість фінансових прогнозів;

б) достатність оборотного капіталу;

в) доцільність використання національних ресурсів;

г) забезпеченість платоспроможності по кредитах.

3. До зовнішніх джерел формування позичкового капіталу не належать:

а) кредити банків (довго- і короткострокові);

б) кредиторська заборгованість за матеріальні цінності, виконані роботи, послуги;

в) амортизаційні відрахування,

г) заборгованість за розрахунками (з одержаних авансів, з бюджетом, з оплати праці тощо).

4. Власними джерелами фінансування проекту є:

а) кредити банків (довго- і короткострокові);

б) кредиторська заборгованість за матеріальні цінності, виконані роботи, послуги;

в) кошти, накопичені в грошових фондах підприємства.

г) заборгованість за розрахунками (з одержаних авансів, з бюджетом, з оплати праці тощо).

5. До зовнішніх джерел формування позичкового капіталу не належать:

а) заборгованість за розрахунками (з одержаних авансів, з бюджетом, з оплати праці тощо).

б) прибуток,

в) амортизаційні відрахування,

г) кошти, накопичені в грошових фондах підприємства.

6. Що не належить до оборотного капіталу?

а) готова продукція на складі підприємства;

б) готова продукція, яка відвантажена і перебуває в дорозі;

в) прибуток;

г) грошові кошти у незакінчених рахунках.

7. Під структурою капіталу розуміють

а) співвідношення між короткостроковими та довгостроковими кредитами;

б) співвідношення між ліквідними та неліквідними активам

в) співвідношення між прибутком та витратами;

г) співвідношення між власним і позичковим капіталом.

7. Вартість інвестиційного капіталу – це

а) ставка доходу, яку забезпечує інвестиція;

б) необхідна ставка доходу, яку повинна мати фірма, щоб відкрити кредитну лінію;

в) необхідна ставка доходу, яку повинна мати фірма, щоб забезпечити короткострокову ліквідність.

г) необхідна ставка доходу, яку повинна мати фірма, щоб покривати витрати для залучення капіталів на ринку.

8. Основним показником фінансової стійкості проекту є:

а) показник IRR;

б) показник NPV;

в) показник покриття боргових зобов'язань;

г) всі вказані вище показники тією чи іншою мірою пов'язані із фінансовою стійкістю.

9. З точки зору залучення власного капіталу найбільш привабливою формою організації проектної компанії є:

а) товариство з обмеженою відповідальністю;

б) повне товариство;

в) акціонерне товариство;

г) товариство з додатковою відповідальністю.

10. Основними видатками, що пов'язані з продажем акцій, є:

а) прямі видатки емітента у вигляді різниці між ціною, отриманою за акції емітентом, і ціною, за якою андерайтери продають акції;

б) видатки, що пов'язані з реєстрацією, оплатою праці юристів і аудиторів,

в) податковими платежами, публікацією інформації про емісію;

г) видатки на організацію нової емісії;

д) всі відповіді правильні.

11. Перевагою залучення інвестиційних ресурсів шляхом розміщення акцій серед фінансових інвесторів є:

а) це найбільш дешевий спосіб залучення капіталу;

б) є джерелом залучення середньострокового капіталу;

в) надають можливість залучення великої кількості малих кредиторів;

г) знижують оподаткований прибуток.

12. Не є перевагою залучення інвестиційних ресурсів шляхом випуску облігацій:

а) можливість залучення у якості займу більшої суми грошових коштів у порівнянні з банківським кредитом;

б) можливість відтермінувати погашення доходу по дисконтним облігаціям;

в) більший ступінь захисту інвесторів від інфляції;

г) можливість збільшити термін погашення займу.

13. До переваги залучення інвестиційних ресурсів шляхом розміщення акцій серед стратегічних інвесторів можна віднести:

а) стратегічний інвестор може передати компанії передовий досвід та ноу-хау;

б) стратегічний інвестор налаштований на довгострокове співробітництво з компанією;

в) стратегічний інвестор згодний платити більш високу ціну за акції компанії, ніж інші компанії;

г) всі відповіді правильні.

14. До негативних сторін залучення інвестиційних ресурсів шляхом розміщення акцій серед стратегічних інвесторів належать:

а) компанія повинна розділяти мету стратегічного інвестора;

б) неможливість зміни керівництва компанією;

в) пошук стратегічного інвестора потребує значних витрат часу і коштів;

г) компанія не зможе отримати доступ до нових ринків і каналів збуту.

Контрольні запитання

1. Які є джерела фінансування інвестиційної діяльності?
2. Охарактеризуйте методи фінансування інвестиційної діяльності.

3. Який метод фінансування інвестицій використовується при інвестуванні капіталу в інвестиційні об'єкти з високою доходністю і швидкою окупністю?

4. У чому полягає різниця між пайовим та борговим фінансуванням інвестиційної діяльності підприємства?

5. Що таке вартість капіталу інвестиційного проекту?

6. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від залучення боргових ресурсів.

7. Охарактеризуйте модель середньозваженої вартості капіталу.

8. Які є методи оптимізації структури інвестиційних ресурсів?

Практичні завдання

Задача 1. Приватне підприємство планує реалізувати інвестиційний проект модернізації виробництва. Структура інвестиційного капіталу відображено в таблиці 1. Визначити середню зважену вартість інвестиційних ресурсів, якщо ставка податку на прибуток становить 18%.

Таблиця 1

Структура і вартість інвестиційного капіталу

Джерела інвестиційних ресурсів	Частка, %	Вартість джерела (необхідна прибутковість), %
Нерозподілений прибуток	90,7	95,5
Привілейовані акції	41,0	93,0
Банківський кредит	43,1	15,0
Облігаційна позика	10,0	98,7
Середня зважена вартість капіталу (WACC)		?

Задача 2. Розмір загального капіталу, який задіяний в інвестиції, складає 400 тис. грн., прибуток, отриманий підприємством від реалізації проекту, 70 тис. грн. Визначити рентабельність власного капіталу, якщо частка позикового складає: а) 10 %; б) 40 %; в) 60 %. Розрахунки виконати для варіантів залучення кредиту з процентною ставкою а) 91%; б) 17% річних.

Побудувати графік залежності рентабельності власного капіталу від долі позикових коштів.

Задача 3. Приватне підприємство розглядає кілька варіантів фінансування інвестиційного проекту вартістю 500 тис.грн. Структура і вартість джерел інвестиційного капіталу у розглянутих варіантах

представлена в таблиці 2. Обрати найбільш ефективний варіант фінансування інвестиційного проекту.

Таблиця 2

Вихідні дані					
Джерела фінансування	Варіанти фінансування				
	9	1	4	4	5
Сума фінансування, всього тис.грн., у тому числі	500	500	500	500	500
Прості акції					
Обсяг залучених фінансових ресурсів, тис.грн.	140	140	140	460	60
Вартість джерела фінансування, %	97	19	94	97	97
Привілейовані акції					
Обсяг залучених фінансових ресурсів, тис.грн.	40	40	40	60	460
Вартість джерела фінансування, %	99	94	8	99	99
Позиковий капітал					
Обсяг залучених фінансових ресурсів, тис.грн.	110	110	110	70	70
Вартість джерела фінансування, %	11	14	97	11	11

Задача 4. Загальна потреба підприємства в капіталі для реалізації інвестиційного проекту складає 846 тис. грн. Прибуток від операційної діяльності при цьому прогнозується в розмірі 434 тис. грн. Середній рівень фінансових витрат по позикових коштах – 95%. Податковими пільгами підприємство не користується.

Визначити ефект фінансового важеля та силу дії фінансового важеля у випадку, якщо підприємство:

- здійснить інвестиційний проект за рахунок власного капіталу;
- доведе частку позикового капіталу до 45%;
- доведе частку позикового капіталу до 30%.

При якому максимальному рівні фінансових витрат забезпечується позитивне значення ефекту фінансового важеля?

2.5. Тема 5. Бюджетування капіталу

Питання для обговорення:

- Поняття бюджету та бюджетування.
- Види бюджетів. Особливості процесу бюджетування.

3. Бюджетний регламент. Послідовність розроблення системи бюджетів.

4. Підрядні тендери та контракти. Закупівельна діяльність і проектне фінансування.

Тестові завдання:

1. Оптимізація загальної потреби в інвестиційних ресурсах – це:

а) процес розрахунку реально необхідного обсягу фінансових коштів, які можуть бути використані в процесі розробки інвестиційного проекту;

б) процес розрахунку реально необхідного обсягу фінансових коштів, які можуть бути використані в процесі реалізації інвестиційного проекту на першій стадії його життєвого циклу;

в) процес розрахунку реально необхідного обсягу фінансових коштів, які можуть бути використані в процесі реалізації інвестиційного проекту на всіх стадіях його життєвого циклу;

г) правильної відповіді немає.

2. У якості особливостей складу активів підприємства на стадії його створення можна виділити:

а) відсутність довгострокових фінансових вкладень;

б) наявність дебіторської заборгованості;

в) відсутність кредиторської заборгованості;

г) наявність потреби у емісії акцій.

3. Який метод не належить до методів визначення потреби у інвестиційних ресурсах:

а) балансовий метод;

б) метод аналогій;

в) метод питомої капіталомісткості;

г) позабалансовий метод.

4. За балансовим методом потреба в інвестиційних ресурсах здійснюється виходячи із потреб у:

а) основних засобах і ТМЦ;

б) грошових активах;

в) інших активах;

г) всі відповіді правильні.

5. Вартість інвестиційних ресурсів – це:

а) рівень перемінних витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;

б) рівень регулярних витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;

в) рівень прямих витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;

г) рівень непрямих витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів.

6. Під час оцінки вартості джерел власного капіталу не використовують показник:

- а) пайового капіталу у вигляді привілейованих акцій;
- б) пайового капіталу у вигляді звичайних акцій;
- в) пайового капіталу у вигляді облігацій;
- г) реінвестованого прибутку.

7. Процес оптимізації структури джерел інвестиційних ресурсів може здійснюватись за такими критеріями:

- а) за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності;
- б) за критерієм мінімізації вартості джерел інвестиційних ресурсів;
- в) за критерієм мінімізації рівня ризику ліквідності;
- г) всі відповіді правильні.

8. За теорією М. Міллера і Ф. Модільяні, структура капіталу корпоратії:

- а) не впливає на її вартість;
- б) впливає на рівень її фінансової стійкості;
- в) впливає на її вартість;
- г) не впливає на її ліквідність.

9. За теорією Г. Дональдсона у разі виникнення потреби в позикових джерелах їх треба задовольняти у такій послідовності:

- а) банківські кредити, випуск нових акцій, випуск конвертованих облігацій;
- б) банківські кредити, випуск конвертованих облігацій, випуск нових акцій;
- в) випуск нових акцій, банківські кредити, випуск конвертованих облігацій;
- г) правильної відповіді немає.

10. За теорією С. Майерса компанія повинна прагнути:

- а) перекручення інформації про діяльність для неможливості оцінки її власного капіталу;
- б) розширення доступу до публічної і комерційної інформації про неї за допомогою інвестування;
- в) розширення доступу до інформації про неї за допомогою виплати дивідендів, що стабільно збільшуються, та інвестицій;
- г) обмеження інформації про її власний капітал та надання різних можливостей доступу до цієї інформації.

11. Коефіцієнт фінансового важеля показує:

- а) на скільки зміниться чистий прибуток, якщо ставка виплати відсотків за кредит збільшиться на один відсоток;

б) на скільки зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування зміниться на один відсоток;

в) на скільки відсотків зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування і виплати відсотків за кредит зменшаться на один відсоток;

г) на скільки відсотків зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування і виплати відсотків за кредит зміниться на один відсоток.

12. За умови використання методу оптимізації джерел інвестиційних ресурсів за критерієм мінімізації ризику ліквідності активи підприємства розділяють на:

а) необоротні активи; постійна частина оборотних активів, змінна частина оборотних активів;

б) оборотні і необоротні активи;

в) матеріальні активи, нематеріальні активи, фінансові активи;

г) операційні активи та інвестиційні активи.

13. Розрахунок потреби у інвестиційних ресурсах повинен охоплювати такі стадії інвестиційного проекту:

а) тільки інвестиційну;

б) передінвестиційну, інвестиційну;

в) інвестиційну, постінвестиційну;

г) передінвестиційну, інвестиційну, постінвестиційну.

14. Чому іноді рекомендується розрахувати IRR акціонерів на основі дивідендів замість вільних грошових потоків на власний капітал?

а) у такому випадку враховується фінансова стійкість проекту;

б) може враховуватися додаткова маржа, яку може отримати спонсор;

в) це дає більш консервативну оцінку рентабельності проекту;

г) немає правильної відповіді.

15. Яке з нижченаведених тверджень правильне:

а) DSCR більше 0 в кожному році обслуговування кредиту вказує на те, що проект є фінансово стійким;

б) кредитори оцінюють фінансову стійкість у певний момент часу за допомогою DSCR, а для всього періоду обслуговування кредиту – LLCR.

в) обидва показники DSCR більше 0 у кожному році та LLCR більше ніж 0 вказують, що проект є фінансово стійким.

г) LLCR більше 0 показує, що проект фінансово стійкий.

Контрольні запитання

1. Охарактеризувати бюджетування, як функцію фінансового контролінгу.

2. Яка загальна схема бюджетування?
3. Які принципи бюджетування?
4. Яке золоте правило фінансування?
5. Що таке ефект фінансового лівереджу?

Практичні завдання

Задача 1. Проектне фінансування передбачає залучення частини коштів за рахунок випуску облігацій номінальною вартістю 1 000 грн кожна з терміном погашення 10 років і ставкою відсотка 9 %. Витрати з реалізації облігацій в середньому складуть 3 % від номінальної вартості. Для підвищення привабливості облігацій для інвесторів вони реалізовуватимуться на умовах дисконту 2 %. Податок на прибуток – 25 %. Визначити вартість залучення цього джерела для ініціаторів проекту.

Задача 2. Проектну компанію планується організувати у вигляді акціонерного товариства. При цьому статутний капітал формується за рахунок простих і привілейованих акцій. Всього буде емітовано 200 тис. простих акцій номіналом 10 грн, 45 тис. привілейованих акцій номіналом 50 грн, 10 тис. облігацій номіналом 500 грн. Фіксований дивіденд за привілейованими акціями складе 17 %, ставка купона за облігаціями – 17 %. Прибуток акціонерного товариства після оподаткування планується на рівні 1 млн грн, з якого 30 % буде направлено на розвиток виробництва. Вартість емісії акцій: простих – 100 тис. грн; привілейованих – 30 000 грн; облігацій – 3 % від суми залучених коштів. Визначити середньозважену вартість капіталу, що залучається з наведених джерел.

Задача 3. Проектна компанія планує розмістити трирічні купонні безвідкличні облігації номіналом 5 тис. грн. Купонна ставка складе 20 % річних з виплатою 2 рази на рік. Розміщення облігацій передбачається зробити за курсом 97 % від номіналу, витрати на емісію складуть 3 % від фактично вирученої суми. Усі надходження від продажу облігацій компанія отримає до початку 1-го року (нульовий період); всі виплати за облігаціями будуть проводитися в кінці кожного півріччя. Визначити вартість залучення капіталу компанією в результаті випуску таких облігацій.

Задача 4. Проектна компанія планує продати привілейовані акції за ціною 100 грн за 1 шт. і виплачувати по них щорічні дивіденди в сумі 60 грн. Витрати з емісії складуть 7 % від продажної ціни. Визначити вартість залучення цих ресурсів для компанії.

Задача 5. Визначити вартість залучення капіталу для проектної компанії, якщо:

1) проектна компанія планує продати привілейовані акції за ціною 500 грн за 1 шт. і виплачувати по них щорічні дивіденди в сумі 90 грн. Витрати по емісії становитимуть 5 % від ціни емісії;

2) по акціях, ринкова вартість яких становить 300 грн за шт., очікується виплата річного дивіденду в сумі 70 грн, який щорічно буде збільшуватися на 2 %. Витрати по емісії становлять 5 % від ціни.

Задача 6. У проект інвестується 200 млн євро, з них 100 млн кредит, за яким встановлено ставку 5 %, погашення протягом 5 років. Податок на прибуток – 50 %. Щорічний прибуток (EBITDA) – 75 млн євро. Амортизація складає щорічно 20 млн. євро. Складіть план фінансових результатів (доходів і витрат) по проекту на період погашення боргу; план грошових потоків – визначити показник FCFF та оцінити показники покриття боргу

2.6. Тема 6. Проектно-кошторисна документація.

Питання для обговорення:

1. Кошторис як частина проектної документації.
2. Будівельні норми та правила.
3. Види кошторисів.
4. Методи оцінки проектних затрат. Зведений кошторисний розрахунок. Договірна ціна. Автоматизація кошторисної справи.

Тестові завдання

1. Склад, порядок розробки, узгодження й затвердження проектної документації на будівництво в Україні визначене нормативним актом:

- а) ДБН А.2.2-3-2014;
- б) Закон України «Про банки та банківську діяльність»;
- в) Закон України «Про проектну документацію»;
- г) Положення «Про проведення тендерів (торгів) у будівництві».

2. Яке з наведених тверджень є правильним: «Ескізний проект

...

а) містить рішення містобудівних, архітектурних, художніх, функціональних, екологічних вимог, підтверджує принципову можливість створення об'єкта, визначає його вартість»;

б) обґрунтовує необхідність і доцільність будівництва й реконструкції промислових об'єктів, їх технічну здійсненність і ефективність інвестицій»;

в) є сполученою стадією проектування, призначений для узгодження, затвердження проектної документації, а також для будівництва»;

г) показує вартісну оцінку, здійснювану на кожному етапі роботи над проектом».

3. До складу кошторисної документації входить:

а) звіт витрат;

б) локальні кошториси;

в) об'єктні кошториси;

г) усі відповіді правильні.

4. Склад інвесторської кошторисної документації визначається залежно від:

а) стадійності проектно-кошторисної документації й технічної складності об'єкта;

б) суб'єкта, що складає проектно-кошторисну документацію;

в) вартості об'єкта фінансування;

г) терміну реалізації проекту.

5. Посилання на територіальний регіон, де здійснюється будівництво, відомості про те, з якого року введені норми, а також ціни, у яких складена документація, розмір кошторисного прибутку визначаються в:

а) ескізмому проекту;

б) пояснювальній записці до інвесторської кошторисної документації;

в) локальному кошторисі;

г) ТЕО.

6. До видатків, що враховуються у вартість будівництва, належать:

а) безпосередні та супутні витрати;

б) прибуток;

в) податки, збори, обов'язкові платежі;

г) усі відповіді правильні.

7. Яке з наведених тверджень є правильним: «Техніко-економічне обґрунтування інвестицій ...

а) містить рішення містобудівних, архітектурних, художніх, функціональних, екологічних вимог, підтверджує принципову можливість створення об'єкта, визначає його вартість»;

б) обґрунтовує необхідність і доцільність будівництва й реконструкції промислових об'єктів, їх технічну здійсненність і ефективність інвестицій»;

в) є сполученою стадією проектування, призначене для узгодження, затвердження проектної документації, а також для будівництва»;

г) показує вартісну оцінку, здійснювану на кожному етапі роботи над проектом».

8. Загальнодержавні будівельні кошторисні нормативи є:

а) обов'язковими для всіх організацій незалежно від їх відомчої приналежності;

б) обов'язковими для всіх організацій під час будівництва об'єктів, що здійснюється за рахунок бюджетних коштів або коштів організацій державної форми власності;

в) відповіді а) та б) правильні;

г) обов'язковими для використання в обґрунтованих випадках, коли спеціалізація будівництва відрізняється від прийнятої в індивідуальних нормах.

9. Сукупність ресурсів (трудових, часу роботи будівельної техніки, витрат матеріалів, виробів і конструкцій) на одиницю виміру СМР у фізичних або відносних одиницях – це:

а) прямі видатки;

б) кошторисна норма;

в) накладні видатки;

г) норматив.

10. Тверді договірні ціни зазвичай встановлюються на будівництво тривалістю:

а) не більше 10 років;

б) не більше 5 років;

в) менше 6 місяців;

г) не більше 1,5 років.

11. Яке з наведених тверджень є правильним: «Кошторисна документація ...

а) містить рішення містобудівних, архітектурних, художніх, функціональних, екологічних вимог, підтверджує принципову можливість створення об'єкта, визначає його вартість»;

б) обґрунтовує необхідність і доцільність будівництва й реконструкції промислових об'єктів, їх технічну здійсненність і ефективність інвестицій»;

в) є сполученою стадією проектування, що призначена для узгодження, затвердження проектної документації, а також для будівництва»;

г) показує вартісну оцінку, здійснювану на кожному етапі роботи над проектом».

12. Відомість кошторисної вартості будівництва об'єктів, що входять у пусковий комплекс – складається у випадку:

а) будівництва доріг, шляхопроводів, об'єктів житлово-цивільного призначення, профілакторіїв;

б) будівництва об'єктів і проведення робіт з охорони навколишнього середовища;

в) введення в експлуатацію підприємства, будинку, споруди передбачається окремими пусковими комплексами;

г) відповіді а) та б) є правильними.

13. Ескізний проект зазвичай розробляється для будівництва:

а) технічно й архітектурно нескладних об'єктів;

б) приватних об'єктів;

в) технічно й архітектурно складних об'єктів;

г) об'єктів державної форми власності.

14. Первинні кошторисні документи, які складають на окремі види робіт і витрат по будинкам і спорудженням на підставі обсягів, визначених під час складання робочої документації – це:

а) локальні кошториси;

б) об'єктні кошториси;

в) зведені кошториси;

г) відомчі кошториси.

15. Які з наведених видів договірних цін можна уточнювати впродовж усього терміну реалізації проекту:

а) тверді ціни;

б) динамічні ціни;

в) періодичні ціни;

г) відповіді а) та б) правильні.

16. Інвесторська кошторисна документація – це:

а) первинні кошторисні документи, які складають на окремі види робіт і витрат по будинкам і спорудженням на підставі обсягів, визначених під час складання робочої документації;

б) сукупність ресурсів (трудових, часу роботи будівельної техніки, витрат матеріалів, виробів і конструкцій) на одиницю виміру СМР у фізичних або відносних одиницях;

в) сукупність кошторисів (кошторисних розрахунків), відомостей вартості об'єктів, складених на стадії розробки проектної документації;

г) відповіді а) та в) правильні.

17. Відповідно до законодавства, проектна документація до її затвердження:

а) підлягає незалежній приватній експертизі;

- б) може бути направлена на державну експертизу;
- в) не підлягає обов'язковій державній експертизі;
- г) підлягає обов'язковій державній експертизі.

18. Право на розробку проектної документації або її окремих розділів надається:

а) юридичним і фізичним особам – суб'єктам господарської діяльності незалежно від форм власності, які мають ліцензію на цей вид діяльності згідно із законодавством України;

б) фізичним особам – суб'єктам господарської діяльності незалежно від форм власності, які мають ліцензію на цей вид діяльності згідно із законодавством України;

в) юридичним особам незалежно від форм власності;

г) юридичним і фізичним особам – суб'єктам господарської діяльності незалежно від форм власності.

19. Робочий проект використовується для:

а) технічно складних об'єктів;

б) об'єктів з використанням проектів масового застосування;

в) технічно нескладних об'єктів;

г) правильні відповіді б) та в).

20. Визначити кількість категорій складності об'єктів цивільного призначення залежно від їхньої архітектурної й технічної характеристики:

а) 2;

б) 3;

в) 4;

г) 5

Контрольні запитання

1. Що таке проектне планування?
2. Які етапи включає загальний процес планування?
3. Назвіть основні процеси планування проектів, дайте їм характеристику.
4. Охарактеризуйте допоміжні процеси планування проектів.
5. Що таке план проекту?
6. Засоби та джерела фінансування проекту.
7. Склад і порядок призначення кошторисної документації.
8. Назвіть три підходи до вибору проектних фірм.
9. Які є типи проектних фірм?
10. Засоби фінансування проекту.

Практичні завдання

Завдача 1. Розробити бюджет проекту за такими даними.

- Обсяг виробництва та реалізації: на 1 рік 4300 од., на 2 рік – 4500 од., на 3 рік – 4800 од.

- Ціна одиниці продукції – 1000 грн.

Товар обкладається ПДВ.

- Капітальні витрати підприємства:

- Будівельно-монтажні роботи – 1300 тис. грн;

- Обладнання – 700 тис. грн;

- Накладні витрати – 150 тис. грн.

- Всі витрати здійснено в першому році проекту.

- Прямі поточні витрати:

- Матеріальні витрати – 125 грн. на од. продукції;

- Оплата праці – 62,5 грн. на од. продукції;

- Додаткова оплата праці у розмірі 9% від заробітної плати.

Витрати здійснюються щороку.

Амортизація обладнання розраховується податковим методом (III група основних засобів).

- Операційні витрати:

- Оренда приміщення – 50 тис. грн;

- Виплата процентів за короткостроковий кредит банку – 12% від загальної суми 50 тис. грн;

- Маркетингові витрати – 500 тис. грн;

- Витрати на обслуговування виробничого процесу – 400 тис. грн;

- Оплата послуг зв'язку та банків – 80 тис. грн;

- Офісно-господарські витрати – 100 тис. грн;

- Інші адміністративні витрати – 140 тис. грн.

- Земельний податок – 20 тис. грн.

- Доходи від участі в діяльності інших підприємств – 250 тис. грн. щорічно.

- Доходи від реалізації матеріальних цінностей та майна, залишкова вартість яких – 200 тис. грн – 300 тис. грн у другому році реалізації проекту.

- Продаж цінних паперів залученим інвесторам – 1000 тис. грн у першому році проекту.

Дивіденди виплачуються у розмірі 10% від суми нерозподіленого прибутку.

Задача 2. Розробити план проекту телевізійної шоу-програми «Герої чи злодії», яка передбачає зустрічі глядачів із політичними лідерами. При написанні плану використати таку схему:

1. Планування цілей.

2. Ідентифікація основних операцій для управління проектами.

3. Визначення взаємозв'язків операцій.

4. Визначення тривалості робіт проекту. Складання розкладу виконання проекту.
5. Планування організації (ідентифікація, доку-ментування та призначення персоналу, відповідальності та відносин звітності).
6. Планування та оцінка ресурсів, необхідних для реалізації проекту.
7. Розробка бюджету.

Задача 3. Ви – керівник проекту, метою якого є створення бізнесцентру на базі університету. В процесі реалізації проекту адміністрація відмовилася від безоплатного фінансування вашого проекту.

Керівництвом проекту було прийнято рішення про внесення змін, а саме: отримання безоплатного кредиту з місцевого бюджету для фінансової підтримки студентської ініціативи для створення приватної справи. Проаналізуйте, як дана зміна вплине на:

- вартість проекту;
- заплановані показники робіт;
- графік виконання робіт;
- результат проекту.

2.7. Тема 7. Грантове фінансування проектів

Питання для обговорення:

1. Основні принципи та критерії успішності роботи грантрайтера.
2. Аплікаційний проект, правила його складання.
3. Написання грантових заявок.
4. Пошук джерел фінансування.
5. Підбір грантових програм. Грантовий менеджмент. Супровід реалізації проекту.

Тестові завдання

1. Якщо грант надають державні фонди, то джерелом фінансування є:

- а) державний бюджет країни-донора ;
- б) внески держав (зокрема, членські внески), а також кошти самих міжнародних організацій та інших партнерів;
- в) проценти від капіталу;
- г) внески приватних компаній.

2. Якщо грант надають міждержавні (міжнародні) організації, то джерелом фінансування є:

- а) державний бюджет країни-донора;

б) внески держав (зокрема, членські внески), а також кошти самих міжнародних організацій та інших партнерів;

в) проценти від капіталу;

г) внески приватних компаній;

3. Якщо грант надають незалежні фонди, то джерелом фінансування є:

а) державний бюджет країни-донора

б) внески держав (зокрема, членські внески), а також кошти самих міжнародних організацій та інших партнерів

в) проценти від капіталу

г) внески приватних компаній

4. Особливістю грантової діяльності незалежних фондів є:

а) гранти надають за пріоритетами, що відповідають інтересам засновників;

б) програми спрямовані на вузьке коло потенційних грантоотримувачів;

в) діяльність донорів у країні координується через проведення донорських конференцій і зустрічей;

г) вимоги до надання грантів менш жорсткі а звітність порівняно простіша

5. Особливістю грантової діяльності міждержавних організацій є:

а) гранти надають за пріоритетами, що відповідають інтересам засновників;

б) програми спрямовані на вузьке коло потенційних грантоотримувачів;

в) діяльність донорів у країні координується через проведення донорських конференцій і зустрічей;

г) вимоги до надання грантів менш жорсткі а звітність порівняно простіша

6. Особливістю грантової діяльності державних фондів є:

а) гранти надають за пріоритетами, що відповідають інтересам засновників;

б) програми спрямовані на вузьке коло потенційних грантоотримувачів;

в) діяльність донорів у країні координується через проведення донорських конференцій і зустрічей;

г) вимоги до надання грантів менш жорсткі а звітність порівняно простіша

7. Грант – це

а) безоплатне передання благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності

б) надання ресурсів у вигляді безповоротної фінансової допомоги, благодійних внесків і добровільних пожертв, що мають цільове призначення та спрямовуються на вирішення певної суспільно значущої проблеми.

в) ресурси та послуги, які відповідно до міжнародних договорів надають донори на безоплатній і безповоротній основі для підтримки певної країни.

г) сума коштів, передана певній особі / організації згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів.

8. Безповоротна фінансова допомога - це

а) безоплатне передання благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності

б) надання ресурсів у вигляді безповоротної фінансової допомоги, благодійних внесків і добровільних пожертв, що мають цільове призначення та спрямовуються на вирішення певної суспільно значущої проблеми.

в) ресурси та послуги, які відповідно до міжнародних договорів надають донори на безоплатній і безповоротній основі для підтримки певної країни.

г) сума коштів, передана певній особі / організації згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів.

9. Благодійним внеском є

а) безоплатне передання благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності

б) дарування нерухомих і рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, фізичним, юридичним особам, державі, територіальній громаді для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети.

в) ресурси та послуги, які відповідно до міжнародних договорів надають донори на безоплатній і безповоротній основі для підтримки певної країни.

г) сума коштів, передана певній особі / організації згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів.

10. Добровільна пожертва це

а) безоплатне передання благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності

б) дарування нерухомих і рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, фізичним, юридичним особам, державі, територіальній громаді для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети.

в) ресурси та послуги, які відповідно до міжнародних договорів надають донори на безоплатній і безповоротній основі для підтримки певної країни.

г) сума коштів, передана певній особі / організації згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких договорів.

11. Який фонд є транскордонною регіональною фундацією, яка надає гранти й технічну допомогу громадським організаціям та ОМС, зокрема у сфері міжрегіональної та транскордонної співпраці, економічного розвитку та соціальних послуг

- а) Міжнародний фонд «Відродження»
- б) Фонд імені Чарльза Стюарта Мотта
- в) Фонд Фрідріха Науманна за Свободу
- г) Карпатський фонд

12. Який фонд заснований відомим американським фінансистом і філантропом Дж. Соросом. Місія фонду — фінансово й організаційно сприяти становленню демократичного, відкритого суспільства в Україні через підтримку значущих для його розвитку громадських ініціатив.

- а) Фонд імені Чарльза Стюарта Мотта
- б) Фонд Фрідріха Науманна за Свободу
- в) Міжнародний фонд «Відродження»
- г) Карпатський фонд.

Контрольні запитання

1. Що таке грант?
2. Які переваги має міжнародна технічна допомога?
3. Назвати основні обмеження, які виникають при отриманні міжнародної технічної допомоги.
4. Що таке грантова заявка?
5. Охарактеризувати систему грантової підтримки в Європі.
6. Види грантів залежно від цільового призначення.
7. У чому переваги на недоліки грантової діяльності?
8. Назвати критерії оцінки анотації грантової заявки.
9. Які є етапи реалізації гранту?

10. Які існують форми співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями?

Практичні завдання

Завдання 1. Сформувати концепцію грантового проекту на відзначення визначної події (особистої, родинної, для установи, країни) за наступним алгоритмом.

Концепція грантового проекту

1. Назва організації:
2. Дата заснування та вид організації:
3. Контактна інформація:

Імя та прізвище контактної особи та посада
Адреса офісу
Мобільний номер
Електронна адреса
Сайт

4. Коротко опишіть організацію, цілі її діяльності та попередній досвід, пов'язаний з грантовим проектом.
5. Надати перелік з контактною інформацією трьох надавачів рекомендацій – установ або організацій, з якими Ваша організація співпрацювала за останні два роки.

Установа або організація	Суть співпраці, місце впровадження	Дата початку та завершення співпраці	Контактна особа

6. Назва пропонованої грантової діяльності
7. Проблематика. У чому актуальність чи вагомість діяльності, яка пропонується? У чому істотність такої проблеми?
8. Мета пропонованої грантової діяльності:
9. Докладно опишіть діяльність та очікувані результати, вказуючи критерії оцінки.
10. Визначити кінцевих бенефіціарів, з розбивкою по статі, якщо це можливо, їх кількість та те, яким чином діяльність гранту досягне намічених бенефіціарів і які переваги вони отримають від цього.
11. Очікувана тривалість діяльності від початку до завершення:

Загальна тривалість (кількість годин, днів, місяців)	
Дата початку та завершення (день, місяць, рік)	

12. Графік виконання завдань. Прохання перерахувати основні етапи виконання завдань з датами початку і завершення кожного з них. Будь ласка, перерахуйте усі заходи, тренінги, публікації, закупівлю та встановлення обладнання і т.д.

Опис основних завдань	Відповідальний	Необхідні ресурси в рамках гранту	Дата початку і завершення	Термін досягнення результату

13. Орієнтовна вартість цієї діяльності: Прохання надати свій загальний очікуваний бюджет і дуже коротко описати його основні складові елементи (персонал, матеріали, поїздки і т.д.). Зверніть увагу, що у разі затвердження концепції, в рамках переговорного процесу може виникнути необхідність надати більш детальний бюджет.

Стаття бюджету	Кошти гранту (грн.)	Співфінансування заявника (грн.)	Загальна потреба (грн.)
Оплата праці			
Інші прямі витрати			
Навчання			
Витрати на відрядження			
Товари та обладнання			
Загальна сума витрат (у гривнях)			

2.8. Тема 8. Сіткове та календарне планування проектів

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика і види сіткових графіків.

2. Обчислення параметрів сіткового графіка. Графічна побудова сіткового графіка.

3. Сіткове планування в проектах.

4. Оцінка тривалості та вартості робіт.

5. Оптимізація часу завершення проекту. Динаміка проектних витрат у часі. Поведінка сукупних витрат за умов скорочення тривалості робіт за проектом. Календарне планування проектів. Цілі та види календарних графіків.

Тестові завдання

1. Календарне планування – це:

а) складання й коригування термінів виконання комплексів робіт за роками та кварталами і визначення потреби у ресурсах для кожного етапу робіт;

б) складання й коригування робіт із деталізацією завдань на місяць, тиждень або добу;

в) складання й коригування розкладу виконання робіт, згідно з яким роботи, які виконуватимуть різні організації, взаємоузгоджуються в часі з урахуванням можливостей їх забезпечення матеріальнотехнічними та трудовими ресурсами;

г) вірна відповідь відсутня.

2. Який із перерахованих типів оцінки календарного плану не використовується для аналізу можливості реалізації проекту:

а) інтегральна оцінка надійності;

б) екологічна оцінка;

в) ресурсна оцінка;

г) економічна оцінка.

3. Для аналізу економічних та фінансових можливостей проекту на стадії планування необхідно:

а) оцінити наявність ресурсів для всіх робіт;

б) оцінити вартість операцій залежно від тривалості їх виконання, і отриману інформацію використати для аналізу можливостей реалізації проекту;

в) розглянути альтернативні методи реалізації проекту;

г) вірні відповіді б) та в).

4. Який із поданих критеріїв не використовується з метою оптимізації календарного плану:

а) мінімальна тривалість виконання проекту;

б) мінімальна вартість та максимальне використання власних ресурсів;

в) максимальна зайнятість у період економічного спаду;

г) максимальна задоволеність замовника.

5. Сіткове планування – це:

а) одна з форм графічного відображення змісту робіт і тривалості виконання планів та довгострокових комплексів, проектних, планових, організаційних та інших видів діяльності підприємства, яка забезпечує оптимізацію на основі економіко-математичних методів та комп'ютерної техніки;

б) планування, що передбачає доведення до підрозділів і без посередніх виконавців тематики та номенклатури робіт із підготовки виробництва, проведення необхідних розрахунків з обсягу робіт, складання графіків виконання останніх;

в) вірна відповідь а) та б);

г) вірна відповідь відсутня.

6. Сіткова модель – це:

а) інформаційно-динамічна модель, яка відображає взаємозв'язки між технічними елементами проекту;

б) будь-які виробничі процеси чи інші дії, які призводять до досягнення певних результатів, подій;

в) кінцеві результати попередніх робіт, що є моментом завершення планової дії;

г) множина поєднаних між собою елементів для опису технологічної залежності окремих робіт і етапів майбутніх проектів.

7. Графіки, що мають зображення у вигляді кіл та поєднані стрілками для визначення логічних зв'язків між роботами, називаються:

а) стрілчасті;

б) графіки передування;

в) графік наслідування;

г) вірна відповідь відсутня.

8. Спосіб відображення календарного графіка у вигляді таблиць для відображення наочності подання перебігу виконання робіт за проектом називається:

а) табличний;

б) графічний;

в) текстовий;

г) вірна відповідь відсутня.

9. Тривалість роботи проекту визначається як:

а) сума витрат часу на виконання кожного елемента проекту;

б) відношення трудомісткості робіт проекту до середньооблікової чисельності працюючих над проектом;

в) час, протягом якого доходи від реалізації повністю покрили витрати інвесторів проекту;

г) вірна відповідь відсутня.

10. Оптимізація сіткових графіків полягає в:

- а) покращенні процесів планування, організації й утворенні комплексу робіт із метою скорочення витрат економічних ресурсів і збільшення фінансових ресурсів при заданих планових обмеженнях;
- б) комплексі досліджень щодо використання передових методів та технічних заходів у процесі планування технічної підготовки виробництва;
- в) складання й коригування робіт із деталізацією завдань на місяць, тиждень або добу;
- г) вірна відповідь відсутня

Контрольні запитання:

1. Яка основна мета та завдання розробки сіткових графіків?
2. Які основні принципи побудови та відмінності стрілчастих графіків та графіків передування?
3. Які є види логічних зв'язків у сіткових графіках?
4. За яким алгоритмом здійснюється оптимізація сіткового графіка?
5. Які основні завдання вирішує календарне планування? З чого воно складається?
6. Які є види календарних планів?
7. Методологія календарного планування проектів.
8. Врахування невизначеності при календарному плануванні проектів.
9. Діаграма Ганта як інструмент календарного планування.
10. Які основні напрямки оптимізації планів?

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство планує організувати випуск нового виду продукції. Скласти сітковий графік реалізації проекту освоєння нового виду продукції використовуючи перелік робіт представлений в таблиці 3.

Таблиця 3

Характеристика робіт за проектом

Види робіт	Шифр роботи	Тривалість, днів
Ініціювання та планування виробництва нового виду продукції	1-3	5
Проведення маркетингових досліджень можливості запуску виробництва нового виду продукції	3-3	6
Підбір постачальників обладнання	3-4	4
Замовлення обладнання	3-5	3
Аналіз маркетингових досліджень	3-5	0

Розроблення програми просування нового виду продукції	3-7	3
Розроблення плану навчання персоналу	4-5	6
Доставка нового обладнання	4-6	8
Монтаж та налаштування обладнання	4-9	7
Навчання персоналу	5-8	5
Тестування персоналу	5-10	9
Проведення рекламної кампанії	6-11	6
Пошук нового ринку та споживачів продукції	7-10	6
Налагодження та тестування технологічних процесів	8-10	4
Введення обладнання в експлуатацію	9-10	3
Запуск технологічної лінії виробництва нового виду продукції	10-11	8

Визначити тривалість критичного шляху і термін закінчення проекту, перелік робіт критичного шляху, ранні й пізні терміни початку й закінчення робіт, повні (загальні) резерви часу.

Побудувати календарний графік проекту використавши таблицю 4.

Таблиця 4

Календарний план проекту

Значення основних параметрів сіткового графіка			Вересень			Жовтень			
			28	29	30	1	3	6	7
Код роботи	Тривалість, днів	Резерв	1	3	3	4	5	6	...
1-3	5								
3-3	6								
...	...								

Задача 2. Компанія з виробництва торгівельного обладнання «Planet» планує обладнати конференц-зал головного офісу сучасним аудіовізуальним комплексом. На рисунку 1 зображена модель сіткового графіка проекту.

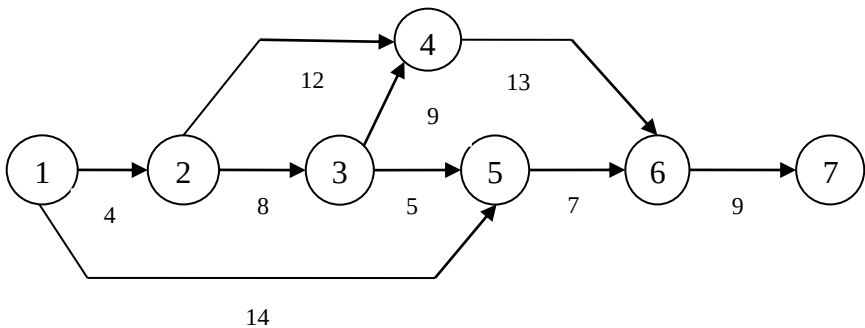

Рисунок 1. Сітковий графік проекту

Визначити тривалість критичного шляху і термін закінчення проекту, перелік робіт критичного шляху, ранні й пізні терміни початку й закінчення робіт, повні (загальні) резерви часу.

3. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентами навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових видів навчальної діяльності. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, їхнього поглиблення, набуття й удосконалення практичних навичок та вмій відповідно до обраного напрямку підготовки. Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни є складання письмового звіту за нижче наведеними темами. Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, спільно обумовлені студентом і викладачем.

1. Методи оптимізації джерел фінансування інвестиційних проектів.
2. Визначення потреби у фінансових ресурсах для інвестування.
3. Особливості організації різних форм і видів проектного фінансування
4. Інвесторська кошторисна документація будівництва.
5. Фінансування соціальних проектів.
6. Фінансування девелоперських проектів.
7. Банки в проектному фінансуванні
8. Стандарти банківського кредитування інвестиційних проектів.
9. Банки в управлінні ризиками проектного фінансування.
10. Проектне фінансування за участю міжнародних фінансових інституцій

11. Фінансування проєктів за участю експортно-кредитних агентств (ЕКА).
12. Особливості проєктного фінансування за рахунок коштів ЄС
13. Міжнародні програми фінансової допомоги Європейського Союзу в Україні.
14. Ринок банківського проєктного фінансування в Україні
15. Моніторинг проєктів, що фінансуються за кошти фондів ЄС.
16. Ризики банківського проєктного фінансування.
17. Методи управління ризиками проєктного фінансування.

4. Навчально-методичні матеріали дисципліни

1. Гомон П. С., Савицький В. В. Ціноутворення та інвесторська кошторисна документація будівництва. Рівне : НУВГП, 2021. С. 98.
2. Громов Є. В. Інноваційно-проєктна і грантова діяльність : навчально-методичний посібник. 2023. С. 130.
3. Заячківська О. В. Теоретичні аспекти визначення поняття «проєктне фінансування». *III Міжнародна науково-практична конференція «MAN AND ENVIRONMENT, TRENDS AND PROSPECTS»*, 10-11 лютого 2020 р. Токіо, Японія, 2020. С. 394–397.
4. Заячківська О. В. Проєктне фінансування як одна із форм забезпечення інвестицій. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування* 2020. № 1(89). С. 82–91.
5. Ковшун Н. Е., Левун О. І. Аналіз та реалізація проєктів : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2022. 350 с.
6. Корнієнко Б. Я. Управління проєктами. Лабораторний практикум : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 126 Інформаційні системи та технології. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 68 с.
7. Лактіонова О. А. Проєктне фінансування : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Вінниця, 2018. 216 с.
8. Микитюк П. П., Брич В. Я., Микитюк Ю. І., Труш І. М. Управління проєктами : підручник для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль, 2021. 416 с.
9. Міщук К. М., Заячківська О. В. Ризики банківського проєктного фінансування та методи управління ними. Видавничий дім «Гельветика». 2020. С. 140–144.
10. Наумочкіна Т. О. Стандарти управління проєктами. 2020.
11. Сазонець І. Л., Ковшун Н. Е. Управління науковими проєктами : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2021. С. 208.
12. Скоробогатова Н. Є. Інвестування: навчально-методичний комплекс дисципліни : навчальний посібник для здобувачів першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 051 «Економіка». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. 61 с.

13. Шевчук Я. В. Ринок банківського проектного фінансування в Україні. *Економіка та держава*, 2018. № (8). С. 98–102.